

 złote wydanie

SŁOWNIK MOTYWÓW LITERACKICH

pełny zestaw lektur
przyjazne omówienia
największy wybór motywów
niezbędny do wypracowań
lektury pod kątem motywów
wydanie polecane przez nauczycieli

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Opracowanie haseł:

Teresa Kosiek
Łucja Skrzypek
Agnieszka Nawrot
Gabriela Sętkowska Steczek

Nadzór merytoryczny:

Magdalena Swoszowska

Koordynator:

Agnieszka Nawrot

Redakcja i korekta:

Agnieszka Nawrot
Gabriela Sętkowska Steczek
Anna Łęcka

Na okładce wykorzystano fragment obrazu *Thanatos* Jacka Malczewskiego
(obraz jest własnością Muzeum Narodowego w Warszawie).

ISBN 978-83-7327-394-8

© Copyright by Wydawnictwo „GREG”
Kraków

31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B
tel. (12) 680-15-50
www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa „GREG”.
Dotyczy to także przenoszenia danych do systemów komputerowych,
wykonywania fotokopii i mikrofilmów.

skład i łamanie: BROS

projekt i opracowanie graficzne okładki: Aleksandra Zimoch

Spis treści

anioł	7	małżeństwo	179
apokalipsa, katastrofa	14	matka	181
arkadia	20	mąż	189
artysta słowa (poeta)	22	mesjanizm	194
autobiografizm	26	miasto	195
autotematyzm	27	miecz, szabla	199
bal	35	mieszczachństwo	201
bezdomność	36	miłość	202
Biblia	42	miłość do ojczyzny	209
Bóg (relacja bóg – człowiek)	44	mistrz	212
bunt	46	młodość	213
ciemność, cień	50	nadzieja	217
cierpienie	52	nadzór	220
córka	60	naprawa państwa	221
czarownica, wiedźma	65	narcyz	223
człowiek	67	niebo	226
czytanie literatury (książka)	70	nieśmiertelność	228
deformacja świata	71	nimfa, rusalka	229
diabeł, szatan	73	ofiara	230
dobro	80	ogień, pożar, płomień	233
dom	82	ojciec	234
drzewo/drzewa	97	okręt	241
dworek	100	opieka	242
dwór królewski	103	piekło	244
dzieciństwo	104	pieniądze	246
dziecko	112	pies	250
elf	115	piękno	251
góra/góry	115	podróż, wędrówka	253
grób	117	pojedynek	261
historia	123	pokolenie	265
idealizm / idealści	125	pokora	267
inteligent	129	Polska	268
kat	133	pomoc	271
klątwa	138	potwór, bestia, monstrum	273
klótnia, spór	138	powrót	278
kobieta	141	powstania narodowe	284
konflikt pokoleń	150	prometeizm	288
korona	152	próba	289
krajobraz (przyroda)	153	przemiana	292
kwę	159	przyjaźń	296
król	161	przysięga	297
krzyż	163	ptak	298
kwiat	165	radość życia	300
labirynt	166	reforma/zmiana/ulepszenie	301
lalka, marionetka, kukielka, manekin	169	retrospekcja – powrót do przeszłości	304
las, bór, puszcza	170	rewolucja	306
lekarz	172	rodzina	308
list	176	rozstanie (odejście)	312
łąka, pole uprawne	177	ród	313
		rycerz	315
		rywalizacja, rywal	318
		samobójstwo	319
		samotność	320

sąd	323	utopia / antyutopia	382
sąsiad / sąsiedztwo	325	vanitas	384
sen	328	wesele	386
sława	330	wieszcz/jasnowidz	387
słońce, promień	331	wieś, prowincja	388
smok	333	wieża	396
spisek	334	wina i odpowiedzialność	397
starość	335	władza/władca	401
syn	340	wojna	405
szaleństwo	348	wróżba	408
szkoła, uczeń	352	wybór	409
śmiech	353	zamek	411
śmierć	354	zazdrość	411
światło	360	zbrodnia	412
taniec	363	zdrada	417
teatr	364	ziemia	421
tradycja	369	zjawy, widma, upiory	423
twierdza	371	zło	429
ucieczka	373	żołnierz	431
uczeń i mistrz	379	żona	435
uczta	380		

■ Drogi czytelniku

Szukasz **pełnej, wyczerpującej publikacji** na temat motywów literackich? Właśnie masz ją przed sobą! To łatwy w użyciu **przewodnik po świecie literatury**, który pomoże ci przygotować się do matury, napisać wypracowanie, sformułować błyskotliwą wypowiedź.

Masz tu do dyspozycji omówienie **ponad 150 motywów**, przewijających się przez **wszystkie epoki literackie** – tych najbardziej popularnych, jak np.: **dziecko, zbrodnia, arkadia, apokalipsa** oraz mniej znanych, jak: **pożar, bestia, kłåtwa** itp. Omówienie każdego przyjmie formę gotowego wypracowania, jeśli tylko połączysz informacje. Wystarczy, że wybierzesz potrzebne Ci fragmenty, a otrzymasz wypowiedź na temat występowania motywu w wybranej epoce, wskazanych epokach lub na przestrzeni wszystkich epok literackich.

W opracowaniu każdego hasła słownikowego znajdziesz:

- wykaz dzieł literackich polskich i obcych, w jakich motyw występuje;
- najważniejsze cytaty;
- definicję motywu (jeśli jego znaczenie może być niezrozumiałe)
- funkcję, jaką motyw pełni w kolejnych epokach literackich;
- funkcję, jaką motyw pełni w utworze, kontekst, w jakim występuje;
- przejrzysty indeks autorów i tytułów.

Autorki *Słownika motywów literackich* – **nauczycielki** renomowanych liceów i gimnazjów – polecają *Słownik* szczególnie tym uczniom, którzy nie mając najlepszej orientacji w treści lektur, chcą **szybko znaleźć pewne i rzetelne informacje** o tym, jaki ważny motyw się w nich pojawia, jaką rolę pełni, co oznacza. Publikacja przyda się także, jak twierdzą nauczyciele, uczniom czytany, którzy dzięki niej będą mogli **poszerzyć** wiedzę na temat utworów literackich o nowe tytuły i ciekawe interpretacje występujących w nich motywów.

apokalipsa, katastrofa

APOKALIPSA (z gr. *apokalypsis* – odsłonięcie, objawienie), to ostatnia z ksiąg *Nowego Testamentu*, której autorem jest św. Jan Ewangelista, a jej treścią jest wizja Sądu Ostatecznego i towarzyszących mu zjawisk. Apokalipsą jest również utwór, który ujawnia zwykle tragiczne wydarzenia, mogące mieć miejsce w czasie przyszym.

APOKALIPSA – w sensie dosłownym: objawienie przeznaczenia człowieka, czyli Sądu Ostatecznego, w znaczeniu przenośnym: nieszczęście, tragedia, zagłada, katastrofa, kataklizm.

STAROŻYTNOSĆ

■ Biblia, Stary Testament

POTOP – KATAKLIZM, ZAGRAŻAJĄCY CAŁEMU RODZAJOWI LUDZKIEMU, KARA BOGA ZA GRZECHY LUDZI: W *Księdze Rodzaju* pojawia się wzmianka o powszechnej katastrofie, jaka miała miejsce wiele tysięcy lat temu. Bóg, widząc niegodziwe postępowanie ludzi, zesłał na ziemię potop. Spośród wszystkich ludzi wybrał Noego – człowieka prawego, cnotliwego, oddanego woli Bożej. Zgodnie z Bożymi poleceniami Noe wybudował arkę, do której wprowadził całą swą rodzinę oraz po jednej parze wszystkich gatunków zwierząt i ptaków. Przez czterdzieści dni i nocy padał deszcz, wzbrawały wody, które zatopiły wszystko, co pozostało na ziemi: „I tak Bóg wygubił doszczętnie wszystko, co istniało na ziemi, od człowieka do bydła, zwierząt pełzających i ptactwa powietrznego; wszystko zostało doszczętnie wytępione z ziemi”. Po upływie stu pięćdziesięciu dni wody zaczęły opadać, Noe mógł szczęśliwie wyjść z arki i stać się protoplastą nowego pokolenia ludzkości; potop w sensie metaforycznym oznacza zagładę ludzi zepsutych moralnie, jego zasięg określa stan faktyczny postępowania ludzi, tylko garstce ludzi dobrych, prawych, pobożnych uda się wyjść calo z katastrofy – to ludzie żyjący zgodnie z Bożymi przykazaniami.

SODOMA I GOMORA – KATAKLIZM LUDZKOŚCI, ZNISZCZENIE DWÓCH MIAST Z POWODU KARY ZA GRZECHY: Bóg zniszczył dwa słynące z przepychu, bogactwa, rozwiązłego życia ludzi potężne starożytne miasta: Sodomę i Gomorę („(...) Pan spuścił na Sodomę i Gomorę deszcz siarki i ognia z nieba”), zlitował się jedynie nad pobożnym Lotem

i jego rodziną, zsyłając aniołów, którzy wyprowadzili ich w bezpieczne miejsce.

APOKALIPSA JAKO NARZĘDZIE PERSWAZJI – ZAPOWIEDŹ GNIEWU PANA ZA NIEPRZESTRZEGANIE PRZYKAZAŃ BOŻYCH, PYSZNE I DUMNE ŻYCIE:

W *Księdze Izajasza* prorok kieruje przestrogi do Judejczyków, grozi karami za złe, bezbożne życie. Zwracając się w szczególnie sposób do tych, którzy gromadzą bogactwa, życie trawią na zabawie i rozpuście, nie przestrzegają przykazań oraz unoszą się pychą i dumą, zapowiada gniew Pana, który ziemię zamieni w pustynię, a „lud pójdzie w niewolę, (...) jego dostojnicy pomrą z głodu, (...) pospólstwo wyschnie z pragnienia”. Świat po nadejściu Mesjasza, Króla sprawiedliwego zamieni się w raj, w którym będą zgodnie współżyć wilk z barankiem, pantera z koźlęciem, cielę i lew, krowa i niedźwiedzica, dziecko i kobra.

■ Nowy Testament

APOKALIPTYCZNA WIZJA SĄDU OSTATECZNEGO – JEJ ZAPOWIEDŹ: W *Ewangeli* św. Mateusza pojawia się wzmianka na temat przyjścia Chrystusa i Sądu Ostatecznego. Sam Chrystus przestrzegał ludzi, by nie wierzyli słowom fałszywych mesjaszów i proroków, którzy będą czynić wiele znaków i cudów, aby wprowadzić wszystkich w błąd. Zaraz po tym nastąpi zaćmienie słońca i księżyca, gwiazdy zaczną spadać z nieba, ziemia się zatrzęsie, a Syn Człowieczy przyjdzie „na obłokach niebieskich z wielką mocą i chwałą”. Aniołowie na swych trąbach obwieszczą koniec świata. Kiedy wszyscy ludzie zgromadzą się przed Chrystusem, On ustawi ich po swoich dwóch stronach: po prawej staną ludzie dobrzy, zasługujący na nagrodę – niebo, po lewej zaś – źli, ukarani wiecznym potępieniem. O losie człowieka będą decydowały zwyczajne, codzienne czynności, jakie wypełniał za życia lub z których się nie wywiązywał: nakarmienie głodnego, napojenie spragnionego, gościnność, wspieranie biednych i potrzebujących, odwiedzanie chorych i więźniów. Chrystus podał tylko niektóre przykłady – mają one tu jednak znaczenie głębsze, przenośne, metaforyczne, odnoszą się do Bożego przykazania miłości.

APOKALIPSA – PRZEZNACZENIE CZŁOWIEKA, KTÓRY STANIE PRZED OBLICZEM BOGA I ODPOWIE ZA CZYNY POPEŁNIONE W ŻYCIU DOCZESNYM: W *Apokalipsie*, czyli *Objawieniu* św. Jana została przedstawiona wizja końca świata i Sądu Ostatecznego. W utworze wiele jest niejasności, symboli, alegorii. Św. Jan ukazał Mesjasza zasiadającego na tronie. Jego donośny głos porównany jest do głosu wielu wód, a z Jego ust wychodzi obojętny ostry miecz – symbol sprawiedliwych wy-

roków. Wokół tronu zasiada 24 starców w białych szatach i wiecach na głowach, którzy oddają pokłon Chrystusowi. Przed tronem znajdują się cztery symboliczne zwierzęta: lew, wół, człowiek i orzeł. Chrystus otwiera zamkniętą w siedem pieczęci księgę losów świata. Pojawiają się symboliczne postacie: Baranek (Chrystus), czterech jeźdźców uosabiających głód, zarazę, wojnę, śmierć; bestia i smok o siedmiu głowach – Szatan; symboliczne przedmioty (siedem pieczęci, łuk, wielki miecz, waga); dźwięki trąb i dziwne zjawiska (spadające na ziemię pomieszane z krwią grad i ogień, góra płonąca rzucona w morze, spadająca gwiazda Północ, płonąca jak pochodnia, zatruwająca wody, prawie całkowicie zaćmienienie słońca, księżyc i gwiazd, lecący samotnie orzeł, który mówi donośnym głosem: „*Biada, biada, biada mieszkańcom ziemi!*”). Chrystus sądzi żywych i umarłych: po prawej stronie stawia dusze czyste, po Jego lewicy stają dusze skazane na potępienie wieczne. *Apokalipsa* kończy się wizją nowego nieba i nowej ziemi. Dramat apokaliptyczny zbliża się do końca, pierwszy świat przeminął, wszelkie zło zostało pokonane. W Nowym Jerozolimie będzie tryumfował Bóg – Zwycięzca.

■ Mitologia

APOKALIPTYCZNE WIZJE POCZĄTKÓW ISTNIENIA ŚWIATA I DOCHODZENIA ZEUSA DO WŁADZY: Na początku istnienia świata bogowie prowadzili zaciekle wojny ze sobą, rywalizując o władzę, oraz z tytanami, którzy zamieszkiwali ziemię. Potęga Zeusa nie miała granic, ciskając piorunami i błyskawicami, poruszał on niebo i ziemię. Podczas walki ziemię ogarnął apokaliptyczny chaos: „*Z gwałtownym hukiem morza mieszał się jęk ziemi i nieba. Pod nogami nieśmiertelnych drżał Olimp, a drżenie to dawało się odczuć w najdalszej głębi Tartaru. Z obu stron podnosił się zgłęb nieopisany. Gwiazdy spadały z firmamentu. (...) Gromy rozbiegały się po górach, a na równiny lał się ogień święty. Ziemia pękała w płomieniach, lasy całe paliły się jak smolne pochodnie. Morza i rzeki wrywały. (...) Gwałtowne wiatry wzbijały tumany pyłu, zdawały się unosić w czarnych skrętach pioruny i błyskawice*”. Ci, którzy ginęli, byli strąceni w czeluści Tartaru, popadając tam w nicość zapomnienia.

■ Eneida Wergiliusz

APOKALIPSA – KATASTROFICZNA WIZJA ZAGŁADY TROI: Główny bohater, Eneasza, jest jednym z nielicznych, który dzięki proroczej wizji sennej, podczas której ukazał mu się dzielny wojownik Hektor, dowiaduje się o mającej nadejść tragedii i totalnej zagładzie miasta. Zerwany ze snu Eneasza

wdrapuje się na dach swego domu i z oddali obserwuje płonące budynki. Widzi walące się domy, słyszy krzyk i odgłosy trąb. Spełnia się przepowiednia Hektora. Miasto ulega zagładzie. Eneasza próbuje dzielnie bronić ostatniej warowni, a kiedy to się nie udaje, ucieka z płonącej Troi i zgodnie z zaleceniem walczącego Hektora zakłada nowe państwo.

ROMANTYZM

■ *Nie-boska komedia* Z. Krasiński

APOKALIPTYCZNY OBRAZ REWOLUCJI – KATASTROFA, ZAGŁADA JAKO SPOŚÓB NA STWORZENIE NOWEGO, LEPSZEGO ŚWIATA: W opozycji do siebie stają dwa obozy. Jeden jest reprezentowany przez arystokratę hrabiego Henryka, drugi to rewolucjoniści, na czele których stoi Pankracy. Rewolucjoniści pragną zniszczenia starego świata, absolutnej zagłady – zarówno szlachty, jak świata wartości, religii. Pragną stworzyć nowy świat, nowego człowieka, nową wiarę. Pankracy (jego imię z gr. znaczy „wszechwładca”) ma się za człowieka wybitnego, wyjątkowego, który może podolać tak wielkiemu dziełu. W dramacie potwierdzona zostaje jednak teza – człowiek nie może budować na gruzach, dzieła tworzenia nie można zaczynać od dzieła absolutnego zniszczenia. Choć arystokraci zostają w bestialski sposób zabici, a Pankracy staje na ruinach starego świata, nie on zwycięży ostatecznie. Stwierstwo należy do Chrystusa i potwierdzają to ostatnie słowa wodza rewolucji: „*Gallieae, vicisti!*” („Gallejczyku, zwyciężyłeś”).

POZYTYWIZM

■ *Lalka* B. Prus

APOKALIPSA – KATASTROFA W WYMIARZE OSOBISTYM, SPOWODOWANA NIESPEŁNIONĄ, NIEODWZAJEMNIONĄ MIŁOŚCIĄ: Bezgraniczna miłość Wokulskiego do Izabeli Łęckiej i jej odrzucenie przez dumną arystokratkę niemal doprowadziło głównego bohatera do samobójczej śmierci. Wokulski, odczuwając obojętność, brak zainteresowania ze strony Izabeli oraz widząc jej jawne flirty z innymi mężczyznami (Starski), przeżywa wewnętrzne rozterki. Uczucie bólu, cierpienie wciąż w nim narasta. Bohater przeżyje osobistą tragedię, katastrofę, której punkt kulminacyjny to moment położenia się na torach z zamiarem samobójczej śmierci pod kołami nadjeżdżającego pociągu. Miłość do Izabeli całkowicie zawładnęła duszą bohatera, uczucie uniemożliwiło bohaterowi rozsądną, racjonalną ocenę wydarzeń, odebrało mu zdrowy rozsądek, doprowadziło do tragedii.

MŁODA POLSKA

■ Hymny J. Kasprowicz

Dies irae

APOKALIPSA – BEZPOWROTNA ZAGŁADA LUDZKOŚCI:

Tytuł hymnu oznacza „dzień gniewu Bożego”, czyli dzień Sądu Ostatecznego. Dzień ten jest zapowiedziany przez dźwięk trąb: „*Trąba dziwny dźwięk rozsieje, / Ogier skrzepnie, blask ściemnieje, / W proch powrócą światów dzieje*”. Grozę nadchodzącego wydarzenia wzmagają: przeświadczenie o grzechach ludzkości, obraz Chrystusa w cierniowej koronie, wizja Ewy wygnanej z raju. Świat pogrąża się w lęku przed karą, zapada ciemność, łamią się drzewa, giną zwierzęta. Nadchodzi dzień Sądu Ostatecznego. Wstają z grobu umarli, morza i rzeki napelniają się krwią, niebo się rozdziela. Z ziemi wypelzają gady i opadają krzyże mogił. Pochody ludzi, zmierzające na Sąd, zostają odrzucone sprzed niebieskich bram i skazane na wieczne potępienie oraz zagładę. Przybywają prorocy w celu obwieszczenia końca świata, jednak giną w morzu spadających gwiazd. Archanioł wzywa na Sąd Ostateczny. Góry zapadają się, rzeki występują z brzegów, ziemia drży, gwiazdy zmieniają kierunek, z nieba uderzają pioruny. Święty Michał dokonuje w walce smoka-szatana. Nastaje koniec świata. Na ziemi nie pozostaje już nic. Całemu zdarzeniu przypatruje się stojący blisko i obojętny na tragedię Bóg. Człowiek nie ma w Nim oparcia – to rodzi bunt kapłana-poety, który zarzuca Bogu, że stworzył zło i skazał na nie człowieka, a teraz chłodno patrzy na jego zmagania, zgodził się na panowanie zła nad światem. Skoro Bóg jest obojętny, poeta-kapłan ugina swe kolana przed szatanem.

Święty Boże...

APOKALIPSA – KARA BOGA ZA GRZECHY LUDZKOŚCI, BEZPOWROTNE ZNISZCZENIE WSZYSTKIEGO, CO ISTNIEJE NA ZIEMI:

W utworze pojawia się apokaliptyczna, groźna wizja końca świata, który zapada się w nicość. Towarzyszą temu ekspresjonistyczne obrazy: czerwień pożarów, czerni chmur. Niebo pęka z hukiem, lasy i góry zapadają się w głąb ziemi, archanioł Michał prowadzi walkę z szatanem. Na tym tle ludzkość zmierza w pochodzie w stronę śmierci, do wspólnego grobu. Nie ma już dla niej ratunku, światem rządzi Zło, Bóg jest nieczuły na głos skazanej na cierpienie ludzkości. Zbiorowy podmiot liryczny nie ma innego wyjścia – ostatnie słowa modlitwy kieruje do szatana, którego uznaje za władcę świata. To jego, a nie obojętnego Boga,

prosi o zmiłowanie, a tym samym obarcza Stwórcę winą za cierpienia ludzkości.

■ Ludzie bezdomni S. Żeromski

APOKALIPSA W WYMIARZE OSOBISTYM – KONIEC PRYWATNEGO ŚWIATA, ZAWALENI SIĘ PLANÓW, KONIEC MARZEŃ:

Joasia Podborska jest bardzo zakochana w Tomaszu Judymie, spędza z nim wolne chwile, wspiera go w realizowaniu ideałów i w pracy. Marzy o tym, by pozostać z nim do końca życia, aby założyć szczęśliwą rodzinę. Żyje w ciągłym przekonaniu, że jej plany zostaną zrealizowane, podtrzymuje ją na duchu również fakt, iż jej miłość jest odwzajemniona. Prawdziwą katastrofę osobistą Joasia przeżyje dopiero podczas ostatniej rozmowy z Judymem. Doktor wyzna jej miłość, ale równocześnie oświadczy jej o swojej decyzji samotnej walki z nędzą. Joasia poczuje się wtedy zraniona i odrzucona, jednak duma nie pozwoli jej walczyć. Powie tylko: „*Ja cię nie wstrzymam*”.

DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE

■ modlitwa żałobna J. Czechowicz

APOKALIPSA – NIEUNIKNIONE PRZEZNACZENIE CZŁOWIEKA, ŚWIADOMOŚĆ NADEJŚCIA KOŃCA ŚWIATA:

Podmiot liryczny wiersza przedstawia katastroficzną wizję nadciągającej zagłady świata. Przypomina ona apokaliptyczne obrazy, które napelniają człowieka przerażeniem: „*zórz ogniowa kra*”, „*Będzie się toczył wielki grom / z niebiańskich lewad*”, „*w mosiężnych gniewach*”. Podmiot liryczny zdaje sobie sprawę, że ta „noc ostatnia” kiedyś nadejdzie. Pragnie on dobrze i szczęśliwie wykorzystać chwile życia. Modląc się do Boga, prosi Go o ratunek, aby uchronił ludzi przed bezsensownym, nie wnoszącym żadnych wartości życiem: „*nim przyjdzie noc ostatnia / od żywota pustego bez muzyki bez pieśni / chroń nas*”.

■ żal J. Czechowicz

APOKALIPSA – NIEODWRACALNY KRES ŚWIATA:

Osoba mówiąca ma świadomość zbliżającej się apokalipsy, nazywa ją „*wieczorem świata tego*”. Zasygnalizowanemu wydarzeniu towarzyszą: huk, blask, płomienie, płacz i krzyki ludzi. Całość wiersza to wizja katastrofy, która ma nadejść. Jest nią II wojna światowa. Podmiot liryczny będzie strzelał do siebie i stale się odradzał, stawał „*z plugiem do bruzdy*”, krztusił się pod wpływem zagazowania, spał pośród jaskrów, umierał, trafiony przez bombę, lub na szubienicy, w płomieniach. Zagłada ludz-

■ *Nie-boska komedia* Z. Krasieński

SZABLA – SYMBOL NIEUDOLNOŚCI POLSKIEJ

SZLACHTY: Pankracy obraza symbole szlacheckie, krytykując tym samym stary porządek, w którym prym wiedzie polska arystokracja: „Szabla twoja – szkło, (...) Otóż mi stara szlachta – zawsze pewna swego – dumna, uporczywa, kwitnąca nadzieją, a bez grosza, bez oręża, bez żołnierzy”.

SZABLA – SYMBOL ZWYCIĘSTWA: Pankracy w zakończeniu dramatu dostrzega Chrystusa, który objawia się jako tryumfator. Chrystus-mściciel, wspiera się „na krzyżu jak na szabli mściciel”, koronę ma z piorunów, wzrokiem uśmierca każdego, kto na niego spojrzy.

POZYTYWIZM

■ *Trylogia* H. Sienkiewicz

SZABLA – TRADYCYJNA, TYPOWO POLSKA BRON

SZLACHECKA: Szabla była nieodłącznym atrybutem szlachcica-Sarmaty. O tym, jak wielkie było przywiązanie Polaków do własnej broni, świadczy postawa Rocha Kowalskiego. Swą szablę nazywał żoną, nieodłączną towarzyszką życia (Pani Kowalska w *Potopie*).

LITERATURA WSPÓŁCZESNA

■ *Władca Pierścieni* J. R. R. Tolkien

MIECZ – CIĄGŁOŚĆ RODU WŁADCY, MIECZ NA-

RZĘDZIE WALKI ZE ZŁEM: W powieści szczególną rolę odgrywa miecz Isildura, Narsil, którym ten pozbawił Saurona Pierścienia Jedynego i tym samym zwyciężył go. Narsil został wtedy złamany, a jego szczątki na swoim dworze w Rivendell przechowywał Elrond, pół elf, pół człowiek. Miecz ten został przekuty dla potomka Isildura, Aragorna, i zyskał imię Andurila.

■ mieszczań- stwo

RENEANS

MIESZCZAŃSTWO – WARSTWA DOMINUJĄCA:

Dramaty Szekspira – W dramatach tych mieszczaństwo pojawiają się jako postacie drugoplanowe. Nie-

kiedy jednak kreują przedstawiane wydarzenia, np. w *Wesołych kumoszkach z Windsoru*.

ROMANTYZM

■ *Kordian* J. Słowacki

MIESZCZAŃSTWO – ŚLEPE ULEGANIE WPŁYWOM:

Liczni mieszczańscy zgromadzeni na Placu Zamkowym nie rozumieją tego, co dzieje się tuż obok nich; nie dostrzegają tragizmu sytuacji, w której car koronowany jest na króla Polski. Cała rozgrywająca się uroczystość jest dla nich tylko widowiskiem. Są niepokieszeni, że przyglądając się garbusowi przegapili moment koronacji. Po uroczystości rzucają się na rusztowania trybun, by zdobyć jak największy kawał czerwonego płótna.

POZYTYWIZM

■ *Ojciec Goriot* H. Balzac

MIESZCZAŃSTWO – WARSTWA NAŚLADUJĄCA

STYL ŻYCIA ARYSTOKRACJI: Mieszczaństwo francuskie jest zróżnicowane wewnętrznie. Człowieka oceniają oni na podstawie posiadanego majątku. Bezmyślnie naśladowały styl życia arystokracji, który jest według nich wykwintny i elegancki.

■ *Lalka* B. Prus

MIESZCZAŃSTWO – ŚRODOWISKO DOROBKIEWI-

CZÓW, LUDZI INTERESU: Mieszczaństwo polskie brało udział w walkach niepodległościowych, było bardzo tolerancyjne. Po powstaniu styczniowym ich postawa zmieniła się. Mieszczenie stali się dorobkiewiczami, ciulaczami. Zaczęli się bać ryzyka, toteż działalność Wokulskiego uważali za szaleństwo. Zazdrościli mu rosnącego majątku i posądzali o nieczyste interesy. Coraz częściej prezentowali też poglądy antysemitki.

■ *Potop* H. Sienkiewicz

MIESZCZAŃSTWO – WARSTWA BIERNIE NASTAWIONA DO SPRAW NARODOWOWYZWOLEŃ-

CZYCH: W czasie wojny polsko-szwedzkiej mieszczenie unikają walki; są tchórzami; niechętnie wspierają wojska. Z wielką służalczością witają kolejnych zwycięzców.

MŁODA POLSKA

■ *Evviva l'arte!* K. Przerwa-Tetmajer

MIESZCZAŃSTWO – WARSTWA BEZUŻYTECZNA:

Mieszczenie to „*nędnny filistrów naród*”, który nie posiada żadnych wyższych potrzeb. Ich przeci-

wierstwem są artyści żyjący swoją sztuką i dla swojej sztuki.

■ *Moralność pani Dulskiej* G. Zapolska

MIESZCZAŃSTWO – WARSTWA O WYPACZONEJ MORALNOŚCI; KOLTUŃSTWO MIESZCZAŃSKIE: Mieszcząństwo reprezentuje tutaj moralność opartą na zakłamaniu i obłudzie. Dopuszcza wszystko, byleby nie dowiedzieli się o tym ludzie. Dulska – przedstawicielka tej warstwy, kupia w sobie jej typowe cechy, tzn. skąpstwo, obłudę, podporządkowanie życia gromadzeniu pieniędzy, w myśl zasady: „pieniądz nie śmierdzi”.

DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE

■ *Mieszkańcy* J. Tuwim

MIESZCZAŃSTWO – WARSTWA O WYPACZONYCH POGŁĄDACH: Życie mieszczan jest niezwykle ubożę, ogranicza się jedynie do gromadzenia własnych „nabytków, świętych, zapracowanych”. Nie dostrzegają urody świata, gdyż widzą go „oddzielnie”. Wiedzę o rzeczywistości czerpią bezkrytycznie z gazet. Przed udaniem się na spoczynek szukają pod łóżkiem złodzieja, a potem zasypiają z „mordą na piersi w strasznych mieszkaniach strasni mieszczanie”.

■ *Nowy Testament*

MIŁOŚĆ OJCOWSKA: W przypowieści *O synu marnotrawnym* spotykamy się z takim przykładem miłości. Młodszy syn, otrzymawszy część majątku od ojca, opuszcza dom i prowadzi rozrzutne życie. Kiedy nie ma już środków na utrzymanie, powraca do domu ojca i prosi o wybaczenie. Ojciec przyjmuje wyrodne dziecko z powrotem pod swój dach, wybacza mu popelnienie winy. Postawa ojca jest pełna rodzicielskiej, niezgłębionej miłości. Jest to również symbol miłości Boga do wszystkich ludzi, a przede wszystkim do grzeszników, którzy nawracają się.

MIŁOŚĆ JAKO CNOTA, DAR OD BOGA, WARTOŚĆ DUCHOWA NIEZBĘDNA CZŁOWIEKOWI W ŻYCIU: *Hymn o miłości* świętego Pawła jest pochwałą tego uczucia. Miłość jawi się jako wartość najwyższa, jako cnota, podstawa, na bazie której człowiek może wykonać dobrze każde powierzone zadanie. Miłość jest ważniejsza niż wiara i nadzieja, jest potężna i wielka, stanowi wartość najprawdziwszą i najdoskonalszą. Święty Paweł wymienia następujące cechy miłości: jest cierpliwa, łaskawa, dobra, wybacząca, wyrozumiała, sprawiedliwa, prawdziwa. Obce są jej pojęcia zazdrości, sławy, pychy, bezwstydu, gniewu, złości, niesprawiedliwości, kłamstwa. Cechuje ją nieograniczoność, bezmiar, niezmierność.

■ *Mitologia*

MIŁOŚĆ MAŁŻEŃSKA – UCZUCIE BEZGRANICZNIE WIERNE: Penelopa okazała się wierną i kochającą małżonką. Podczas nieobecności Odysea odrzucała zaloty starających się o jej rękę mężczyzn. Aby odwlec termin ślubu, uknuła podstęp, jakim była chęć utkania szaty pogrzebowej dla ojca Odysusza, Laertesa. W dzień tkania szatę, a w nocy pruć ją. Penelopa nie dała się również zwieść opowieściom o śmierci męża, nie przestała go kochać i wierzyć w jego powrót do końca (patrz żona, str. 436).

MIŁOŚĆ DO LUDZI: Prometeusz darzył ludzi bezgraniczną miłością. Dla nich wykrał bogom ogień, aby mogli się rozgrzać i odstraszać drapieżniki. Za ten występek musiał ponieść okrutną karę – został przykuty do skały, a orzeł wyrwał mu codziennie wątrobę.

MIŁOŚĆ MATCZYNA: Motyw miłości matczynej pojawia się w micie o Demeter i Korze. Kiedy Kora została porwana do Hadesu i obrana władczynią podziemnego królestwa, matka bardzo cierpiała z powodu utraty dziecka. O tym, jak wielką jest miłość matki do córki świadczy zachowanie się przyrody podczas poszczególnych pór roku. Każdego

miłość

STAROŻYTNOŚĆ

■ *Biblia, Stary Testament*

MIŁOŚĆ JAKO PIĘKNE, ZMYŚLOWE, NAMIĘTNE UCZUCIE, WIĘZ EMOCJONALNA ŁĄCZĄCA DWOJE KOCHANKÓW: *Pieśń nad Pieśniami* to poemat liryczny poświęcony w całości tematyce miłości. Bohaterami jest dwoje kochanków: Oblubieniec i Oblubienica, którzy rozmawiają o miłości jako o uczuciu naturalnym, niezgłębionym, żarliwym, prawdziwym. To jest jednak sens dosłowny w interpretacji tego utworu. W znaczeniu alegorycznym miłość Oblubieńca i Oblubienicy rozumiana jest jako relacja, więź emocjonalna, jaka pojawia się między Kościołem a Chrystusem. Tak pojęta miłość jest uczuciem mistycznym, chęcią obcowania z Bogiem, poświęcenia Mu całego siebie. Namienność w tej interpretacji to tęsknota za Bogiem (*Pieśń nad Pieśniami*).

posiadali wiele innych majątności i w okolicy Rośień, i dalej ku Krakinowu, wedle Laudy, Szoi, Niewiązy – aż hen, jeszcze za Poniewieżem. Potem rozpadli się na kilka domów, których członkowie potracili się z oczu. Zjeżdżali się wszyscy wówczas tylko, gdy w Rosieniach, na równinie zwanej Stany, odbywał się popis pospolitego ruszenia żmudzkiego. Częściowo spotykali się także pod chorągwiami litewskiego komputu i na sejmikach, a że byli sami nawet wszechpotężni na Litwie i Żmudzi Radziwillowie”.

rycerz

STAROŻYTNÓŚĆ

■ *Iliada* Homera

RYCERZ – UCIELEŚNIENIE ODWAGI, SZLACHETNOŚCI I URODY – ACHILLES: Jest to główna postać poematu. Bohater ten został wyposażony przez poetę w wyjątkowe zalety i wady. Jest pełen zapalczowości i gniewu, ale jest też szlachetny i wielkoduszny. W duszy herosa rozgrywa się prawdziwy dramat psychologiczny nieprzeciętnego człowieka. Achilles umie być dworny i rycerski, sprawiedliwy i opanowany, np. gdy przyjmuje heroldów, którzy przysli odebrać mu Bryzeidę lub posłów Odyszeusza, Ajaksa i Fojniksa. Wtedy też budzą się w nim refleksje, że wojna nie ma sensu, że sława nie jest warta życia ludzkiego. Pojawia się w jego duszy tęsknota za spokojnym życiem i świadomość kruchości ziemskiego szczęścia. Na razie jednak górę bierze gniew i urażona ambicja. Achilles obraził się i zapamiętał w gniewie. Nie dba o los rodaków, przyjaciół, gdy prosi matkę o interwencję u Zeusa. Zachowuje się jak rozkapryszony, egoistyczny młokos. Dopiero śmierć Patroklosa wstrząsnęła nim do głębi. Rozpacz przytłumiła gniew na Agamemnona i obudziła poczucie winy, że swą zapamiętałością doprowadził do śmierci druha. Jednak jeszcze szlachetniejsze uczucia nie zdominowały jego duszy. Ogarnia go przede wszystkim dzięki pragnienie zemsty. W sposób bezlitosny morduje Trojan nad brzegami Skamandra, ze wściekłym okrucieństwem profanuje zwłoki Hektora, a wcześniej obrzuca go wyzwiskami. Spokój i opanowanie odzyskał dopiero podczas pogrzebu przyjaciela. Wielkość duszy ukazał w sce-

nie pojednania z Priamem. Objawiły się w jego sercu wielkoduszność, współczucie i poczucie winy z drugim człowiekiem, cierpiącym i nieszczęśliwym.

RYCERZ – OBRÓŃCA OJCZYZNY – HEKTOR: Hektor jest w pewnym sensie przeciwieństwem Achillesa. Równie odważny, nie myśli jednak o stawie i ambicji, ale przede wszystkim jest obrońcą ojczyzny. Kocha rodziców, żonę, synka, więc ma kogo bronić. Ma bardzo silne poczucie odpowiedzialności i honoru. Symbolem szlachetnego obrońcy ojczyzny stał się Hektor na całe wieki.

RYCERZ – DOWÓDCA WOJSK – AGAMEMNON: Agamemnon jest naczelnym wodzem wojsk greckich. Próżny, zarozumiały, zapalczywy, żądny łupów, nierozważny, popełnia jako wódz wiele błędów. Porwanie córki Chryzesa naraziło Greków na atak zemsty ze strony Apollina. Nierozumny spór z Achillesem o Bryzeidę spowodował wycofanie się herosa z walki, fatalne w skutkach dla wielu Achajów. Rozpętał też niepotrzebny ferment wśród żołnierzy, zadając im pytanie, czy chcą wracać do domu, czy walczyć dalej. Mogło to doprowadzić do buntu, który zażegnała dopiero interwencja Odyszeusza. W chwili klęski Agamemnon wpada w panikę, ale jest także bardzo dzielny, walczy odważnie, dając przykład żołnierzom.

RYCERZ – UOSOBNIENIE MĄDROŚCI, ROZSADKU, SPRYTU I ODWAGI – ODYSEUSZ: Odyszeusz jest bardzo mądry, rozsądny, rozważny. Zawsze umie wybrnąć z trudnej sytuacji. Ratuje Agamemnona przed buntem w wojsku, ośmieszając demagoga Tersytasa. Dzięki fortelowi pokonał Dolona, trojańskiego szpiega, zdobywając cenne informacje. Gdy w *Pieśni XI* Achajowie uciekają w popłochu przed Hektorem, dzielnie walczy wraz z Diomedesem, a potem sam, aż zostaje ranny. Łączy więc rozważę z dzielnością.

RYCERZ TWARDY I NIEUSTĘPLIWIY – AJAS: Ajas jest przede wszystkim nieustępliwym, zawsze najdłużej walczy i stawia zacięty opór. Jest też doradcą króla, posłem do Achillesa. Mówi krótko, używa konkretnych argumentów. W boju potrafi stawić czoła samemu Hektorowi.

ŚREDNIOWIECZE

■ *Legandy arturiańskie*

RYCERZ OKRĄGŁEGO STOŁU – UOSOBNIENIE CNÓT I WAD RYCERSKICH: Rycerze Okrągłego Stołu to wierni poddani swego króla Artura. Cechują ich posłuszeństwo seniorowi, waleczność, odwaga, życie zgodne z rycerską obyczajowością. Najbardziej wśród nich wyróżniali się: Lancelot – rycerz bez skazy, pogromca Czarnego Rycerza,

Galahad – wzorzec czystości i obyczajaju, Gared, Tristan, Kay, Mordred i inni. Rycerze ci nie do końca jednak byli idealni. Bywało, że zdradzali swych towarzyszy, czego przykładem jest postawa Lancelota, który zakochując się w królowej Ginewrze, zdradził tym samym króla, czy też naganna postawa innego zdrajcy, Mordreda.

■ *Dzieje Tristana i Izoldy*

RYCERZ I KOCHANEK – TRISTAN: Tristan ukazany jest nie tylko jako nieszczyśliwy kochanek, ale przede wszystkim jako rycerz – siostrzeniec samego króla Marka, obdarzony wielkim zaufaniem, ulubieniec władcy. Jako młody chłopiec miał swojego mistrza – Gorwenalę, który nauczył go nie tylko sposobów walki, ale przede wszystkim zasad kodeksu rycerskiego, wpoił chłopcu prawidła honoru, umiłowanie prawdy, nienawiść wobec kłamstwa. Tristan już od najmłodszych lat przeznaczony był do stanu rycerskiego: „(...) *Kiedy chłopiec dosiadł konia wśród młodych giermków, rzekłbyś, iż koń jego i rynsztunek, i on tworzą jedno ciało i nigdy nie rozstają się ze sobą (...)*”. Dla wychowanego w duchu prawdy i czystości młodego rycerza prawdziwą torturą stało się życie pełne kłamstwa i zdrady. Miłość skazująca na hańbę nie mogła dać szczęścia Tristanowi, gdyż uderzyła w podwaliny etosu rycerza: honor i wierność seniorowi (patrz miłość, str. 203).

■ *Pieśń o Rolandzie*

RYCERZ IDEALNY – ROLAND: Na podstawie czynów Rolanda został stworzony wizerunek idealnego rycerza średniowiecznego, którego cechują: gotowość walki za wiarę i ojczyznę, lojalność wobec swojego władcy, męstwo, szlachetność, honor, duma, odwaga (patrz idealizm, str. 126).

■ *Kronika polska* Gall Anonim

RYCERZ – WŁADCA RYCERSKI – BOLESŁAW KRZYWOUSTY: Bolesław Krzywousty został ukazany jako władca idealny i równocześnie doskonały rycerz. Już w *Pieśni o narodzinach Krzywoustego* autor podkreśla jego nadzwyczajne przymioty. Przedstawiając dzieje Bolesława, który przyszedł na świat za sprawą św. Idziego oraz postów mnichów z Prowansji, uwzględnił następujące cechy idealnego władcy-rycerza: odwaga, szybkość w działaniu, umiejętność przewidywania, zdecydowanie, rozważa, mądrość, waleczność.

RENEZANS

■ *Makbet* W. Szekspir

RYCERZ-ZDRAJCA: Makbet był wiernym wasalem, poddanym swego króla Duncana, cechowały go wierność, lojalność, odwaga, waleczność. Kiedy usłyszał od wiedźm przepowiednię, jego stosunek do władcy zmienił się. Uknuł podstęp – zaprosił Duncana do swego pałacu i zabił go. Żądza władzy, jaką zapalał po ujawnieniu przepowiedni, stała się przyczyną, dla której Makbet złamał rycerski etos, stał się zdrajcą nie tylko swego władcy, ale i całego narodu.

BAROK

■ *Don Kichot* M. Cervantes

RYCERZ-IDEALISTA – „BŁĘDNY RYCERZ”, „RYCERZ ŚMIĘTNEGO OBLICZA”: Bohater tytułowy, Don Kichot, to szlachcic zafascynowany lekturą romansów rycerskich. Bezkrytycznie akceptuje ich treść, a fikcją w nich zawartą staje się dla niego światem rzeczywistym. W celu zrealizowania rycerskich ideałów, postanawia wyruszyć wraz ze swoim giermkim Sancho Panśą w świat. Jego celem jest walka ze złem w każdej postaci i chęć naprawy świata. Nie zrealizuje jednak założonego celu, jego walka okaże się daremna, ponieważ jednostka nie jest w stanie sama zmienić świata. W powszechnym rozumieniu Don Kichot stał się symbolem marzyciela pragnącego zmienić świat. Od jego imienia powstało określenie donkiszoteria, oznaczające poświęcenie się, walkę o wyższe wartości, ideały, podejmowaną ze świadomością, że zwycięstwo jest niemożliwe.

■ *Transakcja wojny chocimskiej* W. Potocki

RYCERZ-SARMATA: Potocki stawia w swym tekście na waleczność żołnierzy polskich i utrwała cechy bohatera narodowego. Zestawia przeszłość z dniem obecnym i szuka przyczyn upadku ducha rycerskiego. Żołnierze spod Chocimia jawią się jako szlachetni obrońcy Boga, ojczyzny i króla, są pełni dumy i męstwa. To spadkobiercy najlepszych polskich rycerzy. Ojczyzna zostaje przyrównana do matki oddającej swój los w ręce rycerzy. Turcy zostali przedstawieni jako okrutni poganie, z którymi jednak żołnierze polscy potrafili się rozprawić. Nad żołnierzami polskimi czuwał nieustannie hetman Chodkiewicz – był on ideałem rycerza – wodza i patrioty.

ROMANTYZM

■ *Rękawiczka* A. Mickiewicz

RYCERZ – KOCHANEK, PRAGNĄCY AUTENTYCZNYCH UCZUĆ – EMROD: Emrod jest rycerzem średniowiecznym. Realizuje zachciankę Marty, która rzuca swą rękawiczkę na arenę pełną dzikich zwierząt, i schodzi tam, by ją podnieść. Zaskakujące jest, zakończenie. Emrod poświęca życie dla Marty, zdobywa rękawiczkę, pomimo grożącego mu niebezpieczeństwa, i zanosi swej wybrance. Zaraz po tym odchodzi. Emrod jest w balladzie przykładem romantycznego kochanka traktującego miłość jako „komunię dusz”, pragnącego, autentycznych uczuć. Odrzucając „wdzięki” Marty, wyrzeka się miłości pastej, nieszczerzej.

■ *Grażyna* A. Mickiewicz

RYCERZ-KOBIETA: Oryginalność ujęcia tematu polega na obdarzeniu cechami prawdziwego rycerza nie mężczyzny, lecz księżnej Grażyny, walczącej w przebraniu Czarnego Rycerza. To ona, kobieta, okazała się stanowcza, szlachetna i odważna. Kierowała się najważniejszą racją: miłością do kraju rodzinnego – Litwy. Patriotyzm Grażyny wyniósł ją ponad męża – wojownika – i chociaż zabrakło jej biegłości w sztuce wojennej, stała się prawdziwą bohaterką dzięki przymiotom ducha i umysłu. Zrozpaczyli Litawor, nie mogąc znieść rozpaczy i bólu po jej śmierci, popełnił samobójstwo. Wcześniej oznajmił o żonie: „*Niewiasta z wdzięków, a bohater z ducha*”.

■ *Konrad Wallenrod* A. Mickiewicz

RYCERZ – „LIS”: Konrad jest rycerzem, który, walcząc w obronie własnego kraju, jest zmuszony przyjąć postawę opartą na fałszu i dwulicowości. Zostaje wielkim mistrzem, poznaje tajniki Zakonu i postanawia go zniszczyć. Działanie Konrada wynika z wewnętrznego nakazu walki za ojczyznę, którą stawia ponad osobiste szczęście. W czasie rozłożonej na długie lata realizacji planu zniszczenia Zakonu, Konrad będzie zmuszony wielokrotnie mordować (również swoich rodaków). Mimo iż takie działanie przynosi efekt, pojawiają się wyrzuty sumienia i poczucie zniszczonego życia, własnego oraz ukochanej Aldony. Ta świadomość prześladowuje Konrada, wie, że w rozgrywece z Krzyżakami on zginie na pewno.

■ *Śmierć Pułkownika* A. Mickiewicz

RYCERZ-KOBIETA: Bohaterka, Emilia Plater, umiera w wiejskiej chacie na uboczu, w głuchym lesie, w ciszy, w chatce leśnika. W chwili śmierci chce

mieć przy sobie konia, nóż myśliwski, pas, mundur, ładunki, czyli to, co jest dla niej, jako wojowniczki, najcenniejsze. Ma być pochowana zgodnie z średniowieczną tradycją rycerską (patrz żołnierz, str. 433).

■ *Ballady* J. Słowacki

RYCERZ – UOSOBNIENIE ŚREDNIOWIECZNYCH IDEALÓW – KIRKOR: Kirkor to wzór rycerza średniowiecznego. Nie może dłużej znieść nieprawości, jakich dopuszcza się król Polski, Popiel IV – postać legendarna. Zachowując rycerski honor, postanawia zrzucić go z tronu i przywrócić władzę prawowitego króla – Popiela III. Sam nie chce panować, chociaż byłby dobrym władcą, bo jest prawy i szlachetny. W dramacie symbolizuje idealistę, który, podobnie jak średniowieczny rycerz, próbuje walczyć z panującym na świecie złem.

■ *Nie-boska komedia* Z. Krasiński

RYCERZ – OBROŃCA DAWNYCH ZASAD I OBYCZAJÓW: Hrabia Henryk jako przedstawiciel obozu arystokratów jest równocześnie obrońcą starego porządku, rycerskich tradycji i obyczajów. Jest on przeciwnikiem rewolucji, ponieważ wie, że niesie ona z sobą tylko zniszczenie, zagładę. Arystokracja, mająca swój rodowód w stanie rycerskim, od wieków była warstwą która kształtowała historię, organizowała życie państwa, broniła dzielnie ojczyzny. Hrabia wie, że arystokracja to warstwa zdegenerowana, ale wie także, iż rewolucjoniści nie zbudują niczego nowego, bo już widzi wśród nich załężki nowej arystokracji.

MŁODA POLSKA

■ *Wesele* S. Wyspiański

RYCERZ – STRAŻNIK RYCERSKICH TRADYJCJI I IDEALÓW: Rycerz ukazuje się Poecie. Tę postać kojarzy się zwykle z Zawiszą Czarnym, o którym pisał Kazimierz Przerwa-Tetmajer. Postać Zawiszy Czarnego umieścił też na swoim obrazie „Bitwa pod Grunwaldem” Jan Matejko. Zjawia ta jest symbolem marzeń o męstwie, sile, honorze, potędze. Odsłania Poecie bezużyteczność uprawianej przez niego dekadentycznej poezji w czasach, gdy naród potrzebuje utworów nawołujących do zbrojnego czynu. Na pytanie Poety: „*Koś jest?*” Rycerz odpowiada: „*Śmierć* – – – – *Noc!*”. Tak w ogromnym skrócie skonfrontował Wyspiański marzenia z rzeczywistością.

SŁOWNIK WYRAZÓW OBCYCH

Zawiera szeroki wybór haseł pochodzących z języków obcych wraz z podaniem ich etymologii. Precyzyjnie wyjaśnione znaczenia, zapożyczenia dawne oraz współczesne, wyrazy codziennego użytku i popularne terminy naukowe.

SŁOWNIK WYRAZÓW BLISKOZNACZNYCH

Zawiera synonimy najpopularniejszych, najczęściej stosowanych w języku polskim wyrazów z przykładami ich użycia, podzielone na grupy znaczeniowe. Niezbędny podczas pisania wypracowań!

SŁOWNIK ZWIĄZKÓW FRAZEologiczNYCH

Zawiera dokładnie wyjaśnione hasła i przykłady nie tylko z literatury, ale też z codziennej polszczyzny. Dodatkowo zostało wyjaśnione pochodzenie związków frazeologicznych.

ISBN 978-83-7327-394-8

9 788373 273948 >

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl